

*Наталія Василівна Камінська,
провідний науковий співробітник
відділу міжнародного права та права Європейського Союзу
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України,
доктор юридичних наук, професор
ORCID: 0000-0002-7239-8893*

*Владислав Віталійович Литвяк,
аспірант відділу конституційного
та муніципального права
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
ORCID: 0009-0006-8116-7743*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ВЕТЕРАНІВ: КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ОНОВЛЕННЯ, ПРОБЛЕМИ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Триваюча агресія росії проти України з відповідними жахливими наслідками для нашої держави, Українського народу і національного правового порядку, для системи міжнародної безпеки, миру і міжнародного правового порядку закономірно зумовила зростання чисельності ветеранів і ветеранок, потребу посиленої уваги владних інституцій, світової спільноти до пошуку оптимальних дієвих інструментів захисту їх прав і свобод, членів їх сімей, соціальної реінтеграції тощо. Йдеться про активізацію законодавчих ініціатив у цьому напрямі, проте, як убачається, вона має бути не хаотичною й не формальною, а базуватись на науково обґрунтованих концептуальних засадах для забезпечення належного законодавчого регулювання, доступності реалізації інструментів і механізмів захисту прав патріотів і відданих захисників / захисниць, які здійснили неоціненний внесок у збереження української державності, незалежності, територіальної цілісності, суверенітету, гарантування існування України як самостійного суб'єкта міжнародного права – ціною власного здоров'я і навіть життя, вилучення фактично з усіх сфер повноцінної життєдіяльності, без родинного спілкування і професійного зростання, зі значними соціальними втратами чи їх ризиками.

Також слід акцентувати на тому, що заявлена проблематика пов'язана зі значною кількістю напрямів науково-дослідних тем, стратегій і політик національного, регіонального і локального рівнів, пріоритетними сферами законотворчості й правозастосовної практики на сучасному етапі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика ветеранської політики, захисту прав і свобод такої особливої соціальної категорії, як ветерани, дедалі частіше становить предмет наукових пошуків представників різних галузей сучасної науки (державного управління, політології, економіки, психології, медицини, соціології). На жаль, правники недостатньо приділяють уваги всебічному вивченню природи і механізмів державної ветеранської політики, правовому статусу ветеранів, зарубіжним практикам їх регулювання і реалізації, існуючим прогалинам у національному законодавстві й способам їх вирішення. На нашу думку, все ж таки варто підкреслити внесок у наукову розробленість цієї тематики таких дослідників: Я. Жаліло, Ю. Бисага, А. Артеменко, І. Ніколіна, О. Муза, В. Тимошук, В. Гуменюк, С. Петков, І. Силантьєва, Т. Титаренко, С. Шевченко, Я. Цимбаленко та ін. Водночас потребує концентрації зусиль науковців і експертів саме на законодавчому забезпеченні правового статусу ветеранів, ветеранської політики.

Мета статті полягає в узагальненні тенденцій законотворчості у сфері захисту прав і свобод ветеранів у сучасний період. Це передбачає акцентування на таких аспектах, як концептуалізація, новелізація процесів регламентації та реалізації у цій сфері. Сформульовані на цій основі висновки і рекомендації спрямовані на удосконалення системи законодавчого забезпечення ветеранської політики України, механізмів її реалізації, гарантій захисту названих прав і свобод.

Методологія дослідження зумовлена метою дослідження, насамперед доцільністю використання методологічного інструментарію, заснованого на загальнонаукових і спеціальних юридичних методах, низці методологічних підходів – міждисциплінарному, компаративістському, системному, інтегративному, антропологічному, діяльнісному, аксіологічному тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Правозахисна проблематика, безумовно, становить своєрідну відцентрову вісь сучасних наукових розвідок різного галузевого спрямування. І це закономірно, враховуючи людиноцентричні пріоритети сучасного цивілізаційного розвитку, детермінанти сучасної державної політики в різних сферах життєдіяльності. Це підтверджує факт триваючої збройної агресії росії проти України, міжнародного миру і правопорядку, територіальної цілісності, конституційного ладу і національної безпеки. Внаслідок цього стрімко збільшується чисельність ветеранів, зокрема з інвалідністю. Кількість ветеранів в Україні почала зростати від початку російсько-української війни у 2014 році. Згідно з даними Єдиного державного реєстру ветеранів війни (ЄДРВВ) станом на початок 2022 року в Україні налічувалося близько 556 500 осіб, які мали статус учасника бойових дій (УБД), з початком широкомасштабної війни почалося експоненційне зростання: за офіційними даними Мінветеранів, до ЄДРВВ станом на жовтень 2025 року внесено дані про понад 1,3 млн осіб з таким статусом. За іншими даними, налічується від 1,5 до 4,5 млн, проте у Мінветеранів прогнозують, що після завершення війни і демобілізації загальна кількість осіб, які підпадатимуть під ветеранську політику, враховуючи самих ветеранів, членів їхніх сімей та родини загиблих, може сягнути 5–6 млн осіб, тобто близько 12–15 % усього населення України [1–2].

У звіті World Economic Outlook Міжнародного валютного фонду населення України зменшилося до 32,86 млн у 2025 році, з припиненням війни чисельність стабілізується і зростає до 33,94 млн у 2030 році, у структурі населення України чисельність ветеранів війни та членів їхніх сімей становитиме 9 млн, або 26,5 % загальної кількості населення [3].

Отже, держава і суспільство зобов'язані активізуватись у напрямі створення і гарантування умов для належного захисту прав і свобод ветеранів, забезпечення їх життєдіяльності, включаючи соціалізацію, реінтеграцію тощо. Зауважимо, що одним з ключових аспектів на цьому шляху, безумовно, є законодавча регламентація, стан якої влучно охарактеризовано законодавцем так: «На сьогодні у сфері ветеранської політики діє значна кількість законів, підзаконних нормативно-правових актів та державних програм, які регулюють окремі, розрізнені аспекти забезпечення прав, гарантій та державної підтримки ветеранів війни та членів їхніх сімей. Водночас відсутній єдиний системний документ, який би визначав цілісну, послідовну, системну та довгострокову державну політику у цій сфері, яка водночас була б спрямована на індивідуалізацію потреб ветерана чи ветеранки, їхніх родин залежно від змінюваних життєвих обставин» [4].

Йдеться про численні нормативно-правові акти, що діють у сфері ветеранської політики, стосуються захисту прав і свобод ветеранів. По-перше, це Конституція України і такі закони України: «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про національну безпеку України», «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про Збройні Сили України», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», «Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про соціальні послуги», «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я», «Про зайнятість населення», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин», «Про Державну прикордонну службу України», «Про фізичну культуру і спорт», «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», «Про Національну поліцію»,

«Про Національну гвардію України», «Про ветеранське підприємництво», Основи законодавства України про охорону здоров'я. По-друге, значна кількість підзаконних нормативно-правових актів діє у цій сфері, особливо укази Президента України: «Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України» (2008) № 1153, «Про Положення про проходження громадянами України військової служби в Державній прикордонній службі України» (2009) № 1115, «Про Положення про проходження громадянами України служби у військовому резерві Національної гвардії України» (2012) № 470, «Про Положення про проходження громадянами України служби у військовому резерві Збройних Сил України» (2012) № 618, «Про Положення про проходження громадянами України служби у військовому резерві Служби безпеки України» (2014) № 452, «Про Положення про проходження військової служби (навчання) військовослужбовцями Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України» (2015) № 463, «Про Положення про проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства» (2016) № 248, «Про Положення про проходження громадянами України служби у військовому резерві Державної прикордонної служби України» (2019) № 775, «Питання розвитку національної системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни» (2020) № 342, «Про невідкладні заходи щодо підтримки ветеранів війни, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України» (2024) № 512.

Прикметно, що досліджувана сфера належить до стратегічно важливих, тому закономірно, що це відображено на законодавчому рівні, тобто до джерел законодавчого регулювання прав і свобод ветеранів, їх захисту і загалом забезпечення можна віднести укази Президента України: «Про Національну стратегію у сфері прав людини» (2021) № 119, «Про Стратегію людського розвитку» (2021) № 225, «Про стратегію забезпечення державної безпеки» (2022) № 56, а також Стратегію ветеранської політики на період до 2030 року, затверджену розпорядженням КМУ (2024) № 1209-р, Стратегію формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках (2024) № 1350-р.

Як бачимо, значний законодавчий масив відзначається не лише кількісними параметрами, а й є доволі складним у процесі правозастосування, не враховує значною мірою новації суспільних відносин, потреби і можливості ветеранів і ветеранок, захисників і захисниць. Враховуючи вищезгаданий їх неоціненний внесок у збереження української державності й територіальної цілісності, захист незалежності й суверенітету, власне Українська держава в особі уповноважених органів та посадових осіб покликана забезпечити відповідний правовий статус цих категорій осіб, відповідне законодавче регулювання і дієві механізми правозастосування.

Спостерігаємо певні зрушення на цьому шляху, пов'язані з низкою законодавчих ініціатив, зокрема, йдеться про проекти кодифікованих та інших законів, а саме: 1) Кодексу законів про захисників і захисниць державності та незалежності України (проект Мінветеранів); 2) Кодексу України про захист державності, незалежності та статус захисників держави (реєстр. № 14265 від 28.11.2025); 3) Кодексу України про захист державності, незалежності та статус захисників держави (реєстр. № 14265-1 від 17.12.2025); 4) Кодексу України про державну ветеранську політику (остаточний проект КМУ); 5) Ветеранський кодекс України (остаточний проект ВРУ); 6) Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання окремих медичних послуг деяким категоріям осіб, які захищають / захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» (реєстр. № 14360 від 6.1.2026) та ін.

Так, названі законопроекти, насамперед № 14265, ініційований Урядом України, включав одну з книг «Державна ветеранська політика», згодом перейменований у Кодекс України про державну ветеранську політику, а також інший № 14265-1, в останній редакції – Ветеранський кодекс України (автори: Г. Третякова, Т. Циба, А. Остапенко, Л. Василенко, Ю. Тимошенко та ін.) демонструють врахування результатів громадського, експертного обговорення, у т. ч. позицій ветеранської спільноти [4–5]. Водночас з-поміж гострих питань залишаються назва такого нормативно-правового акта, його структура, змістове наповнення. Наприклад, варто акцентувати на недоцільності включення в один документ аспектів регламентації й гарантування державності та незалежності України, причому їх засади врегульовано у Конституції України, що, як відомо, в умовах дії пра-

вового режиму воєнного стану не може бути змінена. Так само недоцільно викладати в окремій статті визначення основних термінів, зокрема, таких як: безпосередня участь; добробут; збройна агресія росії чи іншої держави проти України; заходи, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку зі збройною агресією російської федерації чи іншої держави проти України в районах ведення воєнних (бойових) дій; супровід; члени сім'ї; період відновлення; період після відновлення і т. д. Частина з них, на наше переконання, викладена в інших документах міжнародного чи національного рівня, причому відзначаючись неоднозначністю й відсутністю уніфікованих підходів.

Так само слід врахувати, що нормативно-правові акти мають бути лаконічні, доступні, зручні, науково обгрунтовані, стабільні, ефективні. Тобто названі законопроекти потребують суттєвого доопрацювання, зокрема, з урахуванням позитивних зарубіжних аналогічних практик законодавчої регламентації і правозастосування.

Доцільним убачається детальне вивчення іноземного законодавчого досвіду, що засвідчує поширену практику наявності й відсутності кодифікаційних актів у цьому напрямі. Зазвичай розмежовано законодавче регулювання статусу ветеранів другої світової війни і ветеранів (демобілізованих військових) у Ізраїлі, де Закон про інтеграцію демобілізованих військових передбачає спеціальні пільги і право на фінансову підтримку ветеранів [6]. Законодавче регулювання диференціює статус осіб, які брали участь у захисті суверенітету та незалежності Хорватії, виходячи із Закону про статус ветеранів вітчизняної війни і членів їх сімей, де ветерани (branjitelji) – захисники [7]. Закон Сербії про права учасників бойових дій, військових інвалідів і сімей загиблих учасників оборонно-вітчизняної війни Республіки Сербія встановлює статус таких категорій ветеранів: учасник бойових дій; учасник війни (подій повоєнних часів); комбатант [8]. Цікавий досвід законодавства з питань державної підтримки ветеранів війни у Південній Кореї, що базується на Законі про почесне ставлення до ветеранів війни та створення пов'язаних з ними об'єднань, Законі про підтримку ветеранів [9], що уповноважують державу та органи місцевого самоврядування на реалізацію постійних програм щодо гідного ставлення й підтримки ветеранів війни (Корейської війни і звільнених зі строкової чи довгострокової служби). Тут держава повністю або частково субсидіює витрати ветерана, пов'язані з набуттям освіти для соціальної адаптації, професійної освіти та професійного навчання, розвитку професійних навичок або надати освітні пільги (для здобуття вищої освіти), надається підтримка у працевлаштуванні або відкритті бізнесу шляхом преференцій, передбачених соціальним і податковим законодавством.

Кодифікація законодавства у цій сфері характерна для США, де діє Єдиний кодекс військової юстиції (Uniform Code of Military Justice, UCMJ) щодо всіх видів і родів військ США [10]. Правовий статус військових збройних сил, резервістів, військовослужбовців, гвардійців, військовослужбовців у відставці, пенсіонерів регулярного й резервного компоненту збройних сил, а також осіб, які служили або супроводжували збройні сили в польових умовах, під час оголошеної війни або надзвичайної операції визначено нормами цього Кодексу. Як на федеральному рівні у США налагоджена консолідація і координація діяльності у сфері соціального й медичного захисту ветеранів військової служби, їх утриманців через Міністерство у справах ветеранів, так і на рівні штатів. Саме Адміністрація з питань пільг для ветеранів, Адміністрація у справах охорони здоров'я ветеранів, Адміністрація у справах поховань реалізують основні напрями державної політики, впливають на розробку і вдосконалення законодавчих і практичних інструментів її забезпечення. Також значущу роль тут відіграють служба страхування; освітня служба; служба гарантування позик; служба з питань перехідного періоду та економічного розвитку (доступ до пільг, програм і послуг, які гарантують плавний перехід від служби в армії до цивільного життя). Офіс адміністративного перегляду відповідає за реалізацію Закону про покращення та модернізацію апеляцій у справах ветеранів 2017 року; служба працевлаштування ветеранів допомагає військовослужбовцям і ветеранам з обмеженими можливостями, пов'язаними зі службою, підготуватись до роботи, отримати й зберегти її; почати власну справу, отримати послуги самостійного проживання [11].

Звісно, узагальнений зарубіжний досвід потребує ще докладного вивчення і пристосування до українських реалій, урахування у процесі законодавчого удосконалення захисту прав і свобод ветеранів, модернізації державної ветеранської політики. Остання тенденція, на наше переконання, зумовлена, зокрема, необхідністю переходу до сервісних служб – системи цифрових та офлайн-

послуг, що забезпечать військовослужбовцям, ветеранам та членам їхніх сімей зручний доступ до соціального захисту, реабілітації, житла, освіти й інших пільг, зокрема через портал «Ветеран Про» у застосунку «Дія», реалізуючи принцип «єдиного вікна»; гарантуючи доступ і безпеку Єдиного державного реєстру ветеранів війни, адміністрування потреб ветеранів та координації діяльності органів державної влади та/або органів місцевого самоврядування з питань соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей. Погоджуємось, що перспективною є цифрова трансформація ветеранської політики, адже цифровізація здатна значно покращити управління фінансами, що виділяються на заходи ветеранської політики, зменшити корупційні ризики, забезпечити цільове використання коштів і посилити довіру ветеранів до органів влади [12].

Встановлені у законодавстві України понад 40 видів пільг ветеранам війни, що надаються різними органами й установами, значні колізії й дублювання норм про соціальні пільги ветеранам війни, членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни і родинам загиблих (померлих) захисників / захисниць передбачають моніторинг нормативних положень близько десятка законів і майже двісті підзаконних актів. Це фактично ускладнює або взагалі унеможливлює належну реалізацію згаданих пільг, гарантій тощо.

Зрештою, з'ясування стану законодавчого забезпечення прав і свобод ветеранів, ветеранської політики в Україні, узагальнення тенденцій законотворчості у цьому напрямі потребує розробки і просування міжнародних правотворчих ініціатив [13], розробки стандартів і принципів ветеранської політики, державної і міжнародної підтримки ветеранів / ветеранок. Накопичений український і зарубіжний досвід сприятиме стандартизації, визначенню мінімальних рамок захисту прав і свобод ветеранів, їх реінтеграції і соціалізації, розширенню системи гарантій захисту, підвищенню ефективності законодавства, механізмів правозастосування у цій сфері.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Ґрунтовний аналіз національного законодавства і проблем його реалізації, успішних зарубіжних практик з питань захисту прав і свобод ветеранів, ветеранської політики демонструє певні тенденції й закономірності, проблеми, що потребують невідкладного вирішення. З-поміж основних з них убачається удосконалення законодавчої регламентації у напрямі систематизації, кодифікації на основі науково обґрунтованих концепцій, громадського й експертного обговорення, врахування кращого зарубіжного досвіду. Так само протистояння України екзистенційній російській агресії, новелізація механізмів захисту прав і свобод ветеранів у США, Ізраїлі, Південній Кореї, Австралії, Хорватії, Сербії та ін., дихотомія правового статусу цієї категорії осіб і т. ін., зумовлюють активізацію спільних зусиль у напрямі розробки і прийняття міжнародно-правових стандартів у цій сфері. Широкий спектр послуг, які повинна надавати держава якісно, дієво й своєчасно, має бути не вибірковим, а комплексним, базуючись на засадах людиноцентричності, інклюзивності, безбар'єрності, реінтеграції, реабілітації й розвитку потенціалу ветеранів війни, відповідальності, континууму послуг (послідовності), доступності, прозорості тощо.

Йдеться не лише про перспективи законодавчої модернізації в напрямі кодифікації, цифрової трансформації сучасної ветеранської політики, перегляду повноважень державних органів влади та органів місцевого самоврядування, з огляду на реалізацію якісно нових методів, моделей ветеранської політики. Це стосується і зміни концептуальних підходів до визначення поняття «ветеран війни», розмежування законодавчого регулювання правового статусу ветеранів війни радянського періоду і правового статусу захисників / захисниць України, підвищення правової свідомості та культури населення, відповідальності й підтримки держави в контексті забезпечення поваги і пам'яті про внесок ветеранів у збереження незалежності Української держави, національної ідентичності Українського народу, наближення переможного миру і сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Ветеранів в Україні стає більше: як зміниться їх кількість після завершення війни. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/veteraniv-ukrayini-stae-bilshe-k-zminitsya-1764664391.html#:~:text=>
2. Чупак О. Міністерство ветеранів: реальний чи символічний орган виконавчої влади. 15.12.2025. URL: <https://tyzhden.ua/ministerstvo-veteraniv-realnyj-chy-symvolichnyj-orhan-vykonavchoi-vlady/>
3. Global Economy in Flux, Prospects Remain Dim. October. URL: <https://www.imf.org/en/publications/weo/issues/2025/10/14/world-economic-outlook-october-2025> 5 2025.

4. Про захист державності, незалежності та статус захисників держави: Проект Кодексу України реєстр. від 17.12.2025 № 14265-1. Пояснювальна записка до проекту Кодексу. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/59385>
5. Академічна еліта в роботі над державними реформами. Кодекс державності у фокусі експертної дискусії: правова природа, соціальна функція та виклики кодифікації. URL: <https://unla.org.ua/novyny/page/3/>
6. 1994-תשנ"ד חוק קליטת חיילים משוחררים, Закон Ізраїлю про інтеграцію демобілізованих військових. URL: https://www.nevo.co.il/law_html/Law01/150_023.htm
7. Zakon o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji. URL: <https://www.zakon.hr/z/973/Zakon-o-hrvatskim-braniteljima-iz-Domovinskog-rata-i-%C4%8Dlanovima-njihovih-obitelji->
8. Закон о правима бораца, војних инвалида и породица погинулих бораца Одбрамбено-отаџбинског рата Републике Српске. URL: <https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mpb/DJEL/Documents/broj%2013411.pdf>
9. Act on honorable treatment of war veterans and establishment of related associations. Support for veterans act. URL: https://elaw.klri.re.kr/eng_mobile/viewer.do?hseq=53790&type=sogan&key=17; https://elaw.klri.re.kr/eng_mobile/viewer.do?hseq=53793&type=sogan&key=17
10. United States Code, Title 38, Section 101 (2). URL: https://www.ssa.gov/OP_Home/comp2/D-USC-38.html
11. Аналітична записка з питань порівняльного законодавства про заходи забезпечення програм соціальної підтримки військовослужбовців після завершення служби в США, Ізраїлі, Великій Британії, Південній Кореї та Японії. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32427.pdf>
12. Інформаційна довідка щодо засад сучасної ветеранської політики. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/34016.pdf%2001/2026>
13. Камінська Н., Демиденко В. Реалії і тенденції розвитку електронної демократії на місцевому рівні: спільні виклики для ЄС та України. *Право України*. 2025. №4. С. 9–25. DOI: 10.33498/louu-2025-04-009

References

1. Veteraniv v Ukraini staie bilshe: yak zminytsia yikh kilnist pislia zavershennia viiny. URL: [https://www.rbc.ua/rus/news/veteraniv-ukrayini-stae-bilshe-k-zminitsya-1764664391.html#:~:text=\(in%20Ukr.\):](https://www.rbc.ua/rus/news/veteraniv-ukrayini-stae-bilshe-k-zminitsya-1764664391.html#:~:text=(in%20Ukr.):)
2. Chupak O. Ministerstvo veteraniv: realnyi chy symbolichniy orhan vykonavchoi vlady. 15.12.2025. URL: <https://tyzhden.ua/ministerstvo-veteraniv-realnyj-chy-symbolichnij-orhan-vykonavchoi-vlady/> (in Ukr.).
3. Global Economy in Flux, Prospects Remain Dim. October. URL: <https://www.imf.org/en/publications/weo/issues/2025/10/14/world-economic-outlook-october-2025> 5 2025.
4. Pro zakhyst derzhavnosti, nezalezhnosti ta status zakhysnykiv derzhavy: Proekt Kodeksu Ukrainy reiestr. vid 17.12.2025 № 14265-1. Poiasniuvalna zapyska do proiektu Kodeksu. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/59385> (in Ukr.).
5. Akademichna elita v roboti nad derzhavnymy reformamy. Kodeks derzhavnosti u fokusi ekspertnoi diskusii: pravova pryroda, sotsialna funktsiia ta vyklyky kodyfikatsii. URL: <https://unla.org.ua/novyny/page/3/> (in Ukr.).
6. 1994-תשנ"ד חוק קליטת חיילים משוחררים, Zakon Izrailiu pro intehratsiiu demobilizovanykh viiskovykh URL: https://www.nevo.co.il/law_html/Law01/150_023.htm
7. Zakon o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji. URL: <https://www.zakon.hr/z/973/Zakon-o-hrvatskim-braniteljima-iz-Domovinskog-rata-i-%C4%8Dlanovima-njihovih-obitelji->
8. Zakon o pravyma boratsa, vojnykh ynvalyda y porodysa pohynulykh boratsa Odbrambeno-otaubynskoh rata Republyke Srpske. URL: <https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mpb/DJEL/Documents/broj%2013411.pdf>
9. Act on honorable treatment of war veterans and establishment of related associations. Support for veterans act. URL: https://elaw.klri.re.kr/eng_mobile/viewer.do?hseq=53790&type=sogan&key=17; https://elaw.klri.re.kr/eng_mobile/viewer.do?hseq=53793&type=sogan&key=17
10. United States Code, Title 38, Section 101 (2). URL: https://www.ssa.gov/OP_Home/comp2/D-USC-38.html
11. Analitychna zapyska z pytan porivnialnoho zakonodavstva pro zakhody zabezpechennia prohram sotsialnoi pidtrymky viiskovosluzhbovtsiv pislia zavershennia sluzhby v SSHa, Izraili, Velykii Brytanii, Pivdennii Korei ta Yaponii. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32427.pdf> (in Ukr.).
12. Informatsiina dovidka shchodo zasad suchasnoi veteranskoï polityky. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/34016.pdf%2001/2026> (in Ukr.).
13. Kaminska N., Demydenko V. Realii i tendentsii rozvytku elektronnoi demokratii na mistsevomu rivni: spilni vyklyky dlia YeS ta Ukrainy. *Pravo Ukrainy*. 2025. № 4. S. 9–25. DOI: 10.33498/louu-2025-04-009 (in Ukr.).

Камінська Н. В., Литвяк В. В. Сучасні тенденції законотворчості у сфері захисту прав і свобод ветеранів: концептуальне оновлення, проблеми регламентації та реалізації

Стаття присвячена узагальненню тенденцій законотворчості у сфері захисту прав і свобод ветеранів у сучасний період. Їх вивчення демонструє тривалий процес створення формування системи національного законодавства з 90-х років ХХ ст. і до сьогодення, накопичення законів і підзаконних актів, що стосуються соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей; про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту; про соціальні послуги; про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні; про реабілітацію у сфері охорони здоров'я; про ветеранське підприємництво і т. ін. Важливу групу серед підзаконних актів становлять стратегічні й програмні документи, наприклад, Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року, Стратегія формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року тощо. Акцентовано на активізації законодавчих ініціатив, зокрема кодифікованих актів (проекти Кодексу України про захист державності, незалежності та статус захисників держави; Кодексу України про державну ветеранську політику; Ветеранського кодексу України та ін.

Виокремлено успішні зарубіжні практики захисту прав і свобод ветеранів, ветеранської політики (США, Ізраїль, Південна Корея, Австралія, Хорватія, Сербія), необхідність розробки і прийняття міжнародно-правових стандартів у цій сфері. Важлива як законодавча модернізація у напрямі кодифікації, цифрової трансформації сучасної ветеранської політики, перегляду повноважень державних органів влади та органів місцевого самоврядування, так і зміна концептуальних підходів до визначення поняття «ветеран війни», удосконалення правового статусу ветеранів, їх реінтеграції, механізмів і гарантій реалізації їх прав і свобод.

Ключові слова: ветеран / ветеранка, ветеран війни, учасник бойових дій, державна ветеранська політика, кодекс, кодифікація, систематизація, цифровізація, законодавство, соціальний захист, захист прав і свобод.

Kaminska N. V., Lytviak V. V. Modern legislative trends in the field of protection of veterans' rights and freedoms: conceptual update, problems of regulation and implementation

The article is devoted to the generalization of legislative trends in the field of protection of the rights and freedoms of veterans in the modern period. Their study demonstrates the long process of creating a system of national legislation from the 90s of the twentieth century. to the present, the accumulation of laws and by-laws relating to the social and legal protection of military personnel and their family members; on the status of war veterans, guarantees of their social protection; on social services; on the rehabilitation of persons with disabilities in Ukraine; on rehabilitation in the field of health care; on veteran entrepreneurship, etc. An important group among by-laws is made up of strategic and program documents, for example, the Strategy of Veteran Policy for the Period Until 2030, the Strategy for the Formation of a System of Return from Military Service to Civilian Life for the Period Until 2033, etc. The legislation of Ukraine provides for over 40 types of benefits for war veterans, provided by various bodies and institutions, significant conflicts and duplication of norms on social benefits for war veterans, family members of deceased war veterans and families of deceased Defenders/Defenders provide for monitoring of the regulatory provisions of about a dozen laws and almost two hundred by-laws. This actually complicates or even makes impossible the proper implementation of the aforementioned benefits, guarantees etc.

The emphasis is on the activation of legislative initiatives, including codified acts, such as: drafts of the Code of Ukraine on the Protection of Statehood, Independence and the Status of Defenders of the State, the Code of Ukraine on State Veteran Policy; the Veteran Code of Ukraine etc. The effectiveness of regulatory legal acts is ensured, first of all, by their accessibility, scientific validity, stability, efficiency etc. That is, the aforementioned draft laws require significant revision, including taking into account positive foreign similar practices of legislative regulation and law enforcement. Successful foreign practices in the protection of the rights and freedoms of veterans, veteran policy (USA, Israel, South Korea, Australia, Croatia, Serbia).

Ultimately, the state of legislative support for the rights and freedoms of veterans, veterans' policy in Ukraine, generalization of lawmaking trends in this direction requires the development and promotion of international law-making initiatives, the development of standards and principles of veterans' policy, state and international support for veterans/veterans. The accumulated Ukrainian and foreign experience will contribute to standardization, determination of the minimum framework for protecting the rights and freedoms of veterans, their reintegration and socialization, expansion of the system of protection guarantees, implementation mechanisms, and law enforcement practice in this area.

Keywords: veteran, war veteran, combatant, state veteran policy, code, codification, systematization, digitalization, legislation, social protection, protection of rights and freedoms.

DOI: 10.33663/2524-017X-2026-17-182-188

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.03.2026

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 09.04.2026

Дата публікації: 30.04.2026